

Özel Eğitim Gündemi

Bu Sayıda

**Konuk Yazar: Suriyeli
Göçmen Özel Gereksinimli
Çocuklar**

Araştırma Köşesi

Kitap Önerisi

Haberler

Etkinlikler

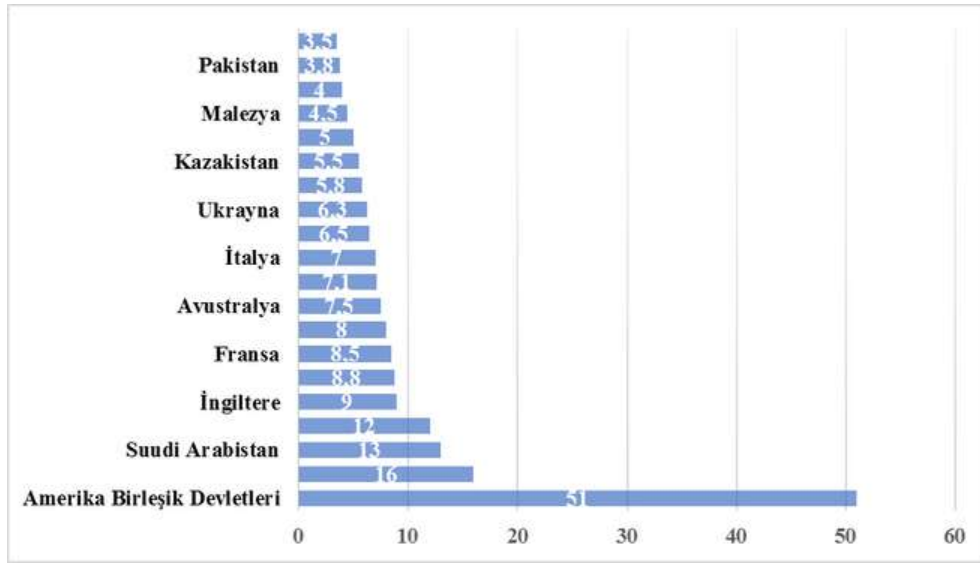
Suriyeli Göçmen Özel Gereksinimli Çocuklar

21. yüzyıl, insanlık için büyük değişimlere ve dönüşümlere sahne olan ve küresel göçün tarihsel olarak hiç olmadığı kadar karmaşık ve yoğun bir şekilde yaşandığı bir dönemdir (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, [United Nations High Commissioner for Refugee] [UNHCR], 2023). Göç, insanların bir ülkeden başka bir ülkeye taşınması anlamına gelir (Bartram, Poros & Monforte, 2019) ve bu hareketlilik, birçok nedenle gerçekleşebilir (Castles & Miller, 2008).

devamı s.2

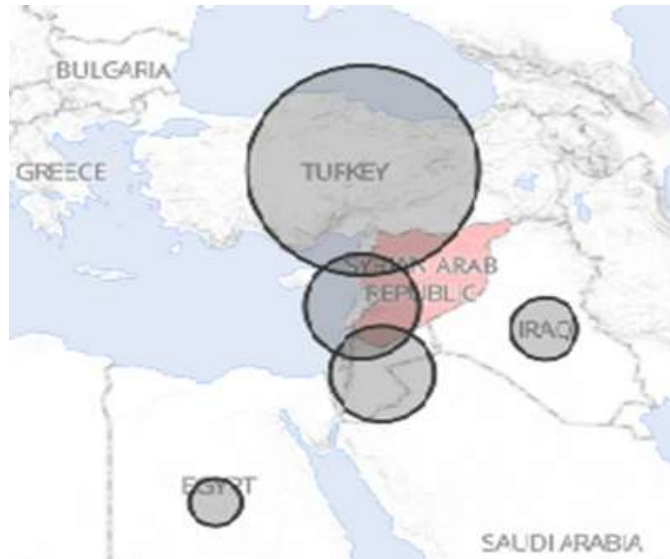
21. yüzyıl, göç nedenlerinin çeşitliliği ve göçmenlerin sayısının artışıyla dikkat çekmektedir. Savaşlar, çatışmalar, iklim değişikliği, ekonomik fırsatlar, siyasi zorluklar ve daha birçok neden 21. yüzyıldaki göç olaylarını tetiklemiştir. Özellikle güvenlik ve daha iyi yaşam koşulları arayışı, birçok insanı ülkelerini terk etmeye zorlamıştır. Ülkelerini terk eden bu insanlar kültürleri ve dilleri kendilerinden farklı insanların yaşadığı yeni bir ülkeye uyum sağlamaya çalışırken, ev sahibi ülkeler de göçmenlerin gereksinimlerine yanıt verme sorumluluğunu üstlenmektedir. Türkiye, bu sorumluluğu üstlenen ülkelerden birisidir (Uluslararası Göç Örgütü, International Organization for Migration [IMO], 2022).

2023 yılı Temmuz ayı itibariyle Türkiye'deki toplam göçmen nüfusu 4.893.752'dir (Anadolu Ajansı, 2023). Günümüze en yakın verileri içeren ve 2020 yılının verileri temel alınarak IMO tarafından yayımlanan Dünya Göç Raporuna bakıldığında (IMO, 2022) Türkiye, en çok göçmenin yaşadığı 12. ülke konumundadır. İlk sırada ise 51 milyon göçmenin yaşadığı Amerika Birleşik Devletleri yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. 2020 yılı Ülkelerin Göçmen Nüfusu (Milyon) Kaynak: IMO, 2022

Ülkemizde yaşayan göçmenler köken ülkelerine göre incelendiğinde yarısından fazlasının (%67,9) Suriyelilerden oluştuğu görülmektedir. Suriyeli göçmen nüfusunun yoğun olduğu ülkeler Şekil 1'de gösterilmiştir.

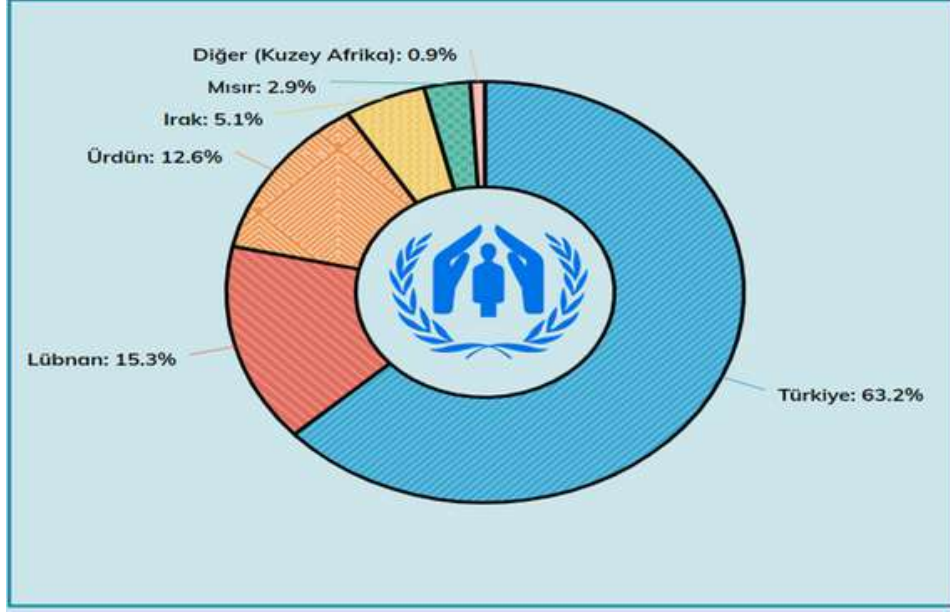

Şekil 1. Suriyeli Göçmenlerin Yoğun Olarak Yaşadığı Beş Ülke

Kaynak: UNHCR,

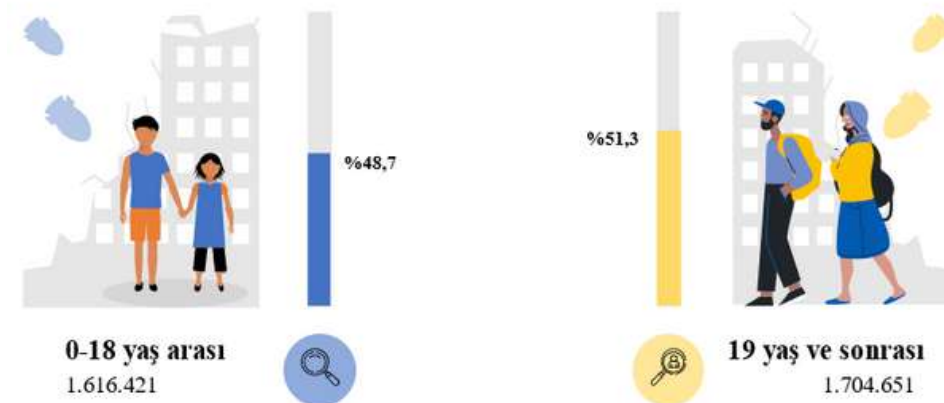
2023a

Toplam göçmen nüfusunda dünyada 12. sırada olan Türkiye, Suriyeli göçmen nüfusunda birinci sıradadır. Türkiye'yi sırasıyla Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır ve diğer Kuzey Afrika ülkeleri takip etmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Dünyadaki Suriyeli Göçmen Nüfusunun Dağılımı Kaynak: UNHCR, 2023a

İlk olarak, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay'ın Reyhanlı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısından giriş yapan 252 kişilik Suriyeli göçmen grubuyla birlikte, Suriye'den Türkiye'ye doğru kitlesel göç hareketi başlamıştır (Erdoğan, 2015). 2023 yılı Temmuz ayı itibarıyla de toplam 3.321.072 kayıtlı Suriyeli göçmen ülkemizde yaşamaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Bu göçmenlerin yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde %14,3'ünün 0-4 yaş aralığında, %15,8'inin 5-9 yaş aralığında, %11'inin 10-14 yaş aralığında, %7,47'sinin ise 15-18 yaş aralığında olan eğitim çağındaki çocuk ve gençlerden oluştuğu görülmektedir. Özetle Suriyeli göçmenlerin %48,7'sini (1.616.421) okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Suriyeli Göçmen Çocukların Genel Suriyeli Göçmen Grup İçerisindeki Oranı

Bu çocukların bir kısmı Suriyeli göçmenlerin temel gereksinimlerinin giderilmesi amacıyla kurulan Geçici Barınma Merkezleri (GBM) içerisinde yer alan okullarda, bir kısmı da şehir merkezlerindeki okullarda eğitimlerine devam etmektedirler. GBM'lerden kısaca bahsetmek gerekirse Suriyeli göçmenlerin barınma, beslenme, eğitim ve güvenlik gereksinimleri için Türkiye-Suriye sınırına yakın şehirlerde kurulan ve sadece Suriyeli göçmenlerin yaşadığı merkezlerdir. Bu merkezler Suriyeli göçmenlere geçici bir konaklama sağlamak, temel insani gereksinimlerini karşılamak ve sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmak için tasarlanmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2022; Kocaoğlu, 2022). GBM'lerde yaşayabilmek için tüm Suriyeli göçmenler başvuruda bulunabilir fakat özel gereksinimli bireylere, yaşlılara, yalnız yaşayan kadınlara ve hamilelere öncelik verilmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2015). Günümüzde yedi ilde hizmet veren dokuz GBM'de ikamet eden toplam 74.883 Suriyeli göçmene (Şekil 3) Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okullarda eğitim, Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurumlarda sağlık ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kontrolünde sosyal hizmetler ve çeşitli yardımlar verilmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2014).

Şekil 3. Suriyeli Göçmenler İçin Kurulan Geçici Barınma Merkezleri Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, 2023

GBM içerisinde yaşayan Suriyeli göçmen çocuklar GBM'lerde açılan okullara, GBM dışında yaşayanlar ise yaşadıkları mahallelerdeki okullara gitmektedir. Bu okulların tamamında dersler, Türk Eğitim Sistemi ve müfredatı doğrultusunda Türk öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Elbette Türk Eğitim Sistemi içinde sadece tipik gelişim gösterenler değil özel gereksinimli Suriyeli göçmen çocuklar da eğitim almaktadır. Ancak tipik gelişim gösteren Suriyeli göçmen çocuklara ilişkin sayısal verilere kolayca ulaşılabilirken (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2023), özel gereksinimli Suriyeli göçmen çocuklara yönelik herhangi bir veriye ulaşılamamaktadır. Bununla birlikte alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde (Çetin & Koç, 2021; MEB, 2017; Soyalan, 2022; Kocaoğlu, 2022; Kocaoğlu & Güner Yıldız, 2022; Ünay, Erdem & Günal, 2021) bu çocukların da eğitim sisteminin içerisinde olduğu görülebilmektedir.

Suriyeli Göçmen Özel Gereksinimli Çocukların Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Süreci

Göçmen özel gereksinimli çocuklar genellikle karmaşık ve içerisinde çeşitli zorlukları barındıran bir eğitim süreci ile karşı karşıyadır. Yeni bir dil, kültür ve eğitim müfredatıyla tanışmak ve aynı zamanda özel gereksinimli olmak, bu çocukları ve ailelerini hem sosyal hem de eğitsel açıdan karmaşık zorluklarla karşı karşıya bırakır. Özel gereksinimli çocuklar için eğitim değerlendirme ile başlar. Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocuklar da Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) değerlendirilerek eğitim ortamlarına yönlendirilmektedir. Örneğin MEB'in 2017 yılında yayımladığı Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Özel Eğitim Hizmetleri Kılavuz Kitabı'nda 2016 yılında 228 Suriyeli göçmen öğrencinin eğitsel tanılmasının yapıldığı ve gerekli eğitim kurumlarına yönlendirildiği ifade edilmektedir. Peki, dili ve kültürü farklı olan bu çocukların eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci nasıl yürütülmektedir?

Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocukların Türkiye vatandaşı özel gereksinimli çocuklarla benzer değerlendirme süreçlerinden geçtikleri fakat sürecin yürütülmesinde çevirmenlerden yardım alındığı görülmektedir (Ünay vd., 2021; Kocaoğlu, 2022). Bu durum, özel gereksinimli çocukla ilgili, çocuğun kendisinden ya da ebeveyninden doğrudan bilgi edinilemediğini göstermekte ve edinilen bilgilerin çevirmenin aktardıklarıyla sınırlı olacağı anlamına gelmektedir. Değerlendirme sürecindeki bir diğer önemli nokta ise bu süreçte kullanılan değerlendirme araçlarıdır. Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocuklar, Türkiye vatandaşı özel gereksinimli çocuklar için kullanılan araçlarla değerlendirilmektedirler (Çetin & Koç, 2021).

Değerlendirme araçlarının dil ve kültürden arınık olmaması bu araçlarla yapılan değerlendirmelerin niteliği ve doğruluğunu tartışmalı hale getirmektedir. Bu süreçte yaşanan bir diğer sorun ise bu çocukların değerlendirme sürecini yürüten RAM personelinin yeterli bilgi ve deneyiminin olmamasıdır (Kocaoğlu, 2022). Değerlendirme sürecinde yer alan personelin göçmen özel gereksinimli çocukların değerlendirilmesi konusundaki bilgi ve becerilerinin sınırlı olması nedeniyle değerlendirme sürecinin etkili bir şekilde yürütülemeyeceği ve bunun sonucunda Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocukların gereksinimlerinin tam olarak belirlenemeyeceği öngörülebilir. Bu da Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocuklarla ilgili doğru kararlar alınmasını zorlaştıracaktır.

Suriyeli Göçmen Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimleri

Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocuklar GBM içinde ya da dışında yaşama durumlarına göre RAM'lar tarafından yönlendirildikleri okullarda eğitim alabilmektedirler. Ancak bu çocukların eğitiminde de çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Örneğin, dil ve kültür farklılığından kaynaklanan nedenlerle bu çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin hem çocukla hem de ebeveynleriyle iletişim kurarken zorlandıkları bilinmektedir (Kocaoğlu & Güner Yıldız, 2022; Soyalan, 2022). Öğretmenler, çocuk ve ebeveynleriyle iletişim kurabilmek amacıyla çevirmenlerden yardım alsalar da çevirmenlerin bir kısmının Türkçeyi yeterince iyi bilmemesi de ek iletişim sorunlarına yol açmaktadır.

Öğretmenlerin göçmen özel gereksinimli çocuklarla çalışmaya ilişkin bilgi ve deneyim eksikliği, bu çocukların eğitim ortamlarında yaşanan sorunlardan bir diğeridir. Yapılan çalışmalar Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocuklarla çalışan öğretmenlerin kendilerini bu çocuklara eğitim vermek konusunda yetersiz hissettiklerini göstermektedir (Kocaoğlu & Güner Yıldız, 2022; Soyalan, 2022). Öğretmen yeterliği eğitimin başarısı için ön koşullardan biridir ve iki kere dezavantajlı bu çocukların eğitiminde deneyimli ve donanımlı öğretmenlere gereksinim olduğu açıktır.

Sonuç

Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlerin neredeyse yarısı okul çağındaki çocuklardan oluşmaktadır ve bu çocukların barınma ile beslenmenin ardından en önemli gereksinimleri eğitimidir. Türkiye, bu çocukların eğitim gereksinimlerini karşılamaya çalışsa da okulların fiziki yetersizlikleri, öğretmenlerin deneyimsizliği ya da materyal eksikleri gibi nedenlerle eğitim ortamlarında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Suriyeli göçmen özel gereksinimli çocukların eğitiminde ise bu sorunlar daha da karmaşık hale gelebilmektedir. Hem tipik gelişen hem de özel gereksinimli Suriyeli göçmen çocukların eğitimlerinde daha etkili uygulamalar yürütülebilmesi için eğitim politikalarının şekillendirilmesi ve bu çocuklara yönelik destek mekanizmalarının güçlendirilmesini gerektirmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Anadolu Ajansı. (2023). Göç İdaresi Başkanlığı'nın Türkiye'de 17 milyon yabancı olduğunu açıkladığı iddiası. <https://www.aa.com.tr/tr/teyithatti/aktuel/goc-idaresi-baskanliginin-turkiyede-17-milyon-yabanci-oldugunu-acikladigi-iddiasi/1816277>
- Bartram, D., Poros, V. M. ve Monforte, P. (2019), Göç Meselesinde Temel Kavramlar, (2. Baskı), (I. A. Tuncay, Çev.), Hece Yayınları, Ankara.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. (Çev: B. U. Bal ve İ. Akbulut). İstanbul. Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Çetin, A. ve Koç, S. (2021). Özel gereksinimli göçmen öğrencileri tanılama, yerleştirme ve izleme sürecinde yaşanan sorunlar. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(2), 516-536. <http://doi.org/10.33400/kuje.958056>
- Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum. Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023). Yıllara göre geçici koruma altındaki Suriyeliler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişilmiştir.
- Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü. [HBÖGM] (2023) İzleme ve Değerlendirme Raporu 2022. http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_07/03141649_Yzleme_ve_DeYerlendirme_Raporu_2022.pdf
- International Organization for Migration. (2022). World migration report 2022: Chapter 2- Migration and migrants: A global overview. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022-chapter-2>
- İçişleri Bakanlığı. (2015). Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkındaki Yönerge. <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/goc-afet-ve-acil-durumlarda-psikososyal-destek/gecici-barinma-merkezlerinin-kurulmasi-yonetimi-ve-isletilmesi-hakkinda-yonerge.pdf>
- İçişleri Bakanlığı. (2022). Geçici Barınma Merkezlerinin İşletilmesi ve Yönetilmesi Amacıyla Tefrik Edilen Ödeneğin Özel Hesaba Aktarılması, Harcanması, Muhasebeleştirilmesi, Denetlenmesi ve Alımlara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=36015&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>
- Kocaoğlu, A. (2022). Barınma Merkezi İlkokulu'nda eğitim gören özel gereksinimli bireylerin tanılama süreci: Sınıf öğretmeni ve RAM personeli görüşleri (Tez No. 742614) [Yüksek Lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kocaoğlu, A. ve Güner-Yıldız, N. (2022). Suriyeli Göçmen Özel Gereksinimli Öğrencilerin Barınma Merkezi Okullarında Eğitimi: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri. Bu sözlü bildiri IXth International Eurasian Educational Research Congress'te sunulmuştur. İzmir. Erişim Adresi: <https://www.ejercongress.org/wp-content/uploads/2022/11/BILDIRI-OZETLERI-08.11.2022-1.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik özel eğitim hizmetleri kılavuz kitabı https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/07143429_ozel_egitim_hizmetleri_kilavuzu.pdf

Yararlanılan Kaynaklar

- Soyalan, M. (2022) Suriyeli özel eğitim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlara dair öğretmen ve idareci görüşlerinin incelenmesi (Tez No. 707477) [Yüksek Lisans tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [United Nations High Commissioner for Refugees] [UNHCR] (2023). Global trends forced displacement in 2022. <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2022>
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [United Nations High Commissioner for Refugees] [UNHCR] (2023a). Operational Data Portal Refugee Situations. https://data.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.84650073.1929534463.1679988620845485075.1678371958&_gac=1.115928692.1679658322.CjwKCAjwzuqgBhAcEiwAdj5dRhepU_8XF9we0AmcravspwnfbLFwmyUT3brrxyEdCwso5qqxMxgdbBoCmjsQAvD_BwE
- Ünay, E., Erdem, R. ve Günal, Y. (2021). Geçici koruma statüsündeki özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel tanılama süreci. Millî Eğitim Dergisi, Türkiye’de ve dünyada göçmen eğitimi, 661-982. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.959925>

Arş. Gör. Abdulkadir KOCAOĞLU
Trabzon Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü

Göçmen Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi*

Abdulkadir Kocaoğlu¹

Ayşenur Çayır²

Nevin Güner-Yıldız³

Öz

Giriş: Göçmen öğrenciler, kendi eğitim sistemlerinden farklı bir eğitim sistemine dâhil olmak, dışlayıcı/ırkçı tutumlarla karşılaşmak, göç ettikleri ülkenin dilini ve kültürünü öğrenmek, yeni sosyal ortamlara katılmak, göç edilen ülkenin eğitim-öğretim kültürünü ve müfredatını anlamak gibi güçlüklerle baş etmeye çalışmaktadırlar. Bu güçlüklerin üzerine özel gereksinimli olma durumu da eklendiğinde öğrencilerin göç ettikleri ülkelerin eğitim sistemine uyum sağlamaları daha da karmaşık hale gelebilmektedir.

Yöntem: Bu çalışmanın amacı, göçmen özel gereksinimli öğrencilerin (GÖGÖ) eğitimlerine yönelik 2011-2022 yılları arasında yayımlanmış araştırmaları yayımlanma yılı, yapıldığı ülke, araştırma amacı, araştırma yöntemi, katılımcıları, veri toplama araç/teknikleri ve bulguları olmak üzere çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda sistematik derleme yöntemi benimsenerek ulusal ve uluslararası veri tabanlarında taramalar yapılmış (a) araştırmanın 2011-2022 yılları arasında yayımlanması, (b) araştırma grubunu oluşturan katılımcıların göçmen ve herhangi bir özel gereksinim tanısı olan öğrencilerle çalışan eğitimciler, öğrencilerin kendileri ya da ebeveynlerinden oluşması, (c) araştırmanın GÖGÖ'lerin eğitimi konusunu ele alması, (d) araştırmanın Türkçe ya da İngilizce dilinde yayımlanması, (e) araştırmanın hakem sürecinden geçerek yayımlanmış araştırma olması ve (f) Joanna Briggs Institute (JBI) tarafından nitel, nicel ve karma araştırmaların metodolojik kalitelerin in değerlendirilmesi amacıyla geliştirilen kalite değerlendirme kriterlerinin en az %90'ını karşılaması ölçütlerini karşılayan dokuz araştırma analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışma kapsamında GÖGÖ'lerin eğitimiyle ilgili ulusal ve uluslararası alanyazında 34 araştırmaya ulaşılmış ancak bu araştırmaların büyük çoğunluğu ($n = 25$) JBI tarafından geliştirilen kalite değerlendirme kriterlerine göre belirlenen ölçütü (%90) karşılayamadığı için çalışma dışında bırakılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre GÖGÖ'lerle ilgili yapılan araştırmaların katılımcı grubunu genellikle bu öğrencilerin ebeveyn ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın dahil etme kriterlerini karşılayan dokuz araştırmanın tamamının nitel araştırma yöntemiyle tasarlandığı belirlenmiştir. Ayrıca en fazla araştırmanın Amerika Birleşik Devletleri'nde yapıldığı görülmüştür.

Tartışma: Çalışmanın bulguları, GÖGÖ'lerin eğitimlerine ilişkin 2015 ve sonrasında çeşitli araştırmaların yapıldığını; bu araştırmalarda genellikle GÖGÖ'lerin aileleri ve eğitimcilerinin görüşlerine başvurulduğunu ve GÖGÖ'lerin eğitimi ile ilgili en önemli sorunların dil ve kültür farklılığından kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca ulusal ve uluslararası alanyazında yapılan çalışmaların çoğunun kalite değerlendirme kriterleri ölçütünü karşılayamamış olması konunun derinlemesine incelenmesi açısından daha fazla sayıda ve nitelikli araştırmaya gereksinim olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: Göçmen özel gereksinimli öğrenci, göç ve özel eğitim, sistematik derleme, mülteci, sığınmacı, geçici koruma, göçmen.

Atf için: Kocaoğlu, A., Çayır, A., & Güner-Yıldız, N. (2023). Göçmen özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi alanında yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Erken Görünüm*. <https://doi.org/10.21565/ozelgitimdergisi.1223932>

*Bu çalışma, 02-04 Kasım 2022 tarihlerinde gerçekleşen 32. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
¹Sorumlu Yazar: Arş. Gör., Trabzon Üniversitesi, E-posta: abdulcadirkocaoğlu@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6321-1222>

²Özel Eğitim Uzmanı, Millî Eğitim Bakanlığı, E-posta: aysenurcayir06@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3465-2643>

³Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi E-posta: antreh@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9135-6429>

Kocaoğlu vd.

ERKEN GÖRÜNÜM

Kocaoğlu, Çayır ve Güner-Yıldız tarafından gerçekleştirilen 'Göçmen Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi' başlıklı araştırma makalesi 2023 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nde yayınlanmıştır. Makalede ulusal ve uluslararası araştırmaların incelenmesi Göçmen Özel Gereksinimli Öğrencilerin (GÖGÖ) eğitimleri ile ilgili güncel durumu ortaya koyarak gelecek araştırmalara zemin hazırlayabileceği öngörülerek güncel durumun betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, sistematik derleme çalışması olarak ortaya konulmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriterlerinden ilki literatürde yer alan araştırmaların 2011-2022 yılları arasında olması, ikincisi araştırmaların katılımcılarının göçmen olması ve herhangi bir özel gereksinim tanısı olan öğrenciler, ebeveynler veyahut bu öğrencilerle çalışan eğitimciler, üçüncüsü araştırmanın GÖGÖ'lerin eğitimlerini ele alan çalışmalar, dördüncüsü çalışmaların Türkçe ya da İngilizce yayımlanması, beşincisi araştırmanın hakem sürecinden geçip yayımlanmış olması ve sonuncusu araştırmalar kalite değerlendirme kriterlerinin en az % 90'nını karşılamış olmasıdır. Bu kriterler dahilinde bu çalışmaya dokuz tane araştırma dahil edilmiştir. Bulgular ise genel olarak çalışmalara GÖGÖ'lerle ilgili yapılan araştırmaların katılımcıları öğrencilerin ebeveyn ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Ele alınan araştırmaların tamamında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. ABD, İspanya, Ürdün, Norveç, İngiltere'nin dahil olduğu ülkeler arasında en fazla yayını Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmıştır. Yayın yılları ise 2015 ve 2022 yılları arasında olmaktadır. 2017 ve 2019 yıllarında iki, diğer yıllarda ise bir araştırmanın yayımlandığı görülmüştür.

Katılan ebeveynlerde genellikle annenin katılımcı olduğu görülmüştür. Bu araştırmalarda çocuklarının geleceğine yönelik endişeleri, çocuğa yönelik hizmetlerin niteliği ve yeterliliği, çocuğa ya da kendisine yönelik ihtiyaç duyulan fakat verilmeyen hizmetler ve bu süreçte karşılaşılan zorluklar ortaya konulmak istenilmiştir. Araştırmaların bulguları incelendiğinde ise hem ebeveyn hem de öğretmenlerin temelde dil ve kültür farklılığından dolayı problemler yaşadıkları ifade edilmiştir. Ebeveynler çocuklarının eğitim süreçlerine katılmak istedikleri ancak dil farklılığından ötürü çocuklarının eğitimlerine tam katılım gösteremedikleri görülmüştür. Keza ebeveynlerin kültürünün eğitime yansması olumsuzluklara sebebiyet verebileceğini ve tercümanların dil desteğinin az veyahut nitelik açısından yeterli olmamasından ötürü ebeveynler süreçte aktif katılım gösteremedikleri ifade edilmiştir. Ek olarak öğrencilerin değerlendirme sürecinde kullanılan araçların ve bu değerlendirmeyi gerçekleştirebilecek olan personelin yetersizliği tanınmayı güçleştirdiği düşünülmektedir. Araştırmacılar, GÖGÖ'lerin eğitimin derinlemesine çalışmasını, nicel yöntemlerinde kullanılmasını ve GÖGÖ'lere uygun öğretim programları hazırlanmasını önermektedirler.

Kitap Önerisi

FARK EDİLMİYEN ÇOCUKLAR

Editör :
Arzu ARIKAN

FARK EDİLMİYEN ÇOCUKLAR

Editör :
Arzu ARIKAN

Yazarlar:

Arzu ARIKAN
Asuman SAĞLAM AK
Betül Yanık ÖZGER
Dilara AVDAGIÇ
Gizem KÖŞKER
Gözde TOMRIS

Gülhan YILMAZ BURSA
Hanife KAHRAMAN
Mine EKİNCİ
Seçil ÇELİK
Seda Donat BACIOĞLU

Sümeysa ÇELİK KAHRAMAN
Şennur EÇMEN
Tuğba TÜRK KURTÇA
Zeynep ALAT

FARK EDİLMİYEN ÇOCUKLAR

Editör : Arzu ARIKAN

eğitir kitap

Kitabımız "fark edilmeyen" çocuklara dört farklı pencereden yaklaşmaktadır: Gelişimsel farklılıklar, kültürel farklılıklar, psikolojik farklılıklar ve mekânsal farklılıklar. Mevcut yönelimlerden farklı olarak özel gereksinimleri olan çocuklar ilk bölüm olarak gelişimsel farklılıklar altında yer bulmuştur. Böylece, sadece özel eğitim değil, okul öncesi eğitim, sosyal hizmet, sosyoloji, psikoloji ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi alanlardan araştırmacıların da dikkatini özel gereksinimi olan çocuklara çekmek hedeflenmiştir. Kültürel farklılıklar penceresinden ise Romanlar ve çocuklarının, Suriyeli çocukların ve iki dilli çocukların görünürlüğünü artırmak amaçlanmıştır. Anneleri cezaevinde olan çocuklar, ergen annelerin çocukları ve cinsel istismar mağduru çocuklar bu deneyimlerinin ağırlığı çerçevesinde psikolojik farklılıklar temel alınarak değerlendirilmiştir. Son olarak, mekânsal farklılıkların sosyal deneyimler açısından belirleyici olduğu savından yola çıkılarak kırsal kesimde çocukların yaşamına ve eğitimine yer verilmiştir. Fark edilmeyen çocukları farklılıklar penceresinden görünür kılan bu kitabın son bölümünde, araştırmacılara rehberlik edebilecek ve araştırmalarda çocuk katılımını vurgulayan çocuk dostu teknikler ele alınmıştır.

ISBN 978-625-8297-89-8

Zübeyde Hn. Mah. Sığıt Sokak No: 7
İsköler - Altındağ • ANKARA
T: 0312 430 88 93 (pbx) • F: 0312 430 87 92
www.egitirkitap.com • egitirkitap@egitirkitap.com.tr

Fark Edilmeyen Çocuklar

Erken çocukluk döneminde çocuklarla yapılacak disiplinlerarası bilimsel araştırmalar konusunda farklı alanlardaki araştırmacılar için bir referans kaynağı olması hedeflenen bu kitabın temel amacı, farklı sosyal deneyimleri olan çocukların yaşam koşullarına ve eğitim deneyimlerine, ötekileştirmeden uzak bir bakış açısı ile farklılıklar penceresinden dikkat çekmektir. Bu doğrultuda, bu kitap çocukların deneyimlerine odaklanmak isteyen akademisyenlerin, bağımsız araştırmacıların ve lisansüstü öğrencilerinin ihtiyaç duyacakları temel bilgileri içermekte ve farklı sosyal deneyimleri olan çocuklarla yapılmış bilimsel araştırmalardan örnekleri değerlendirmektedir. Bu çocuklar, kitapta "dezavantajlı," "kırılgan," ve "risk altında" gibi tanımlamalardan ziyade "fark edilmeyen" tanımlaması ile yer bulmuştur. Kitabın her bölümünde "fark edilmeyen" çocukların deneyimleri tarihsel, kuramsal, demografik ve/veya yasal bir çerçeveden betimlenmiş; konu ile ilgili ampirik literatür analiz edilerek kısaca sentezlenmiş, bu çocuklar konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının girişimleri özetlenerek araştırmacılar ve uygulayıcılar için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Kimlerdir Bu Fark Edilmeyen Çocuklar?

Kitap “fark edilmeyen” çocuklara dört farklı pencereden yaklaşmaktadır: Gelişimsel farklılıklar, kültürel farklılıklar, psikolojik farklılıklar ve mekânsal farklılıklar. Mevcut yönelimlerden farklı olarak özel gereksinimleri olan çocuklar ilk bölüm olarak gelişimsel farklılıklar altında yer bulmuştur. Böylece, sadece özel eğitim değil, okul öncesi eğitim, sosyal hizmet, sosyoloji, psikoloji ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık gibi alanlardan araştırmacıların da dikkatini özel gereksinimleri olan çocuklara çekmek hedeflenmiştir. Kültürel farklılıklar penceresinden ise Romanlar ve çocuklarının, Suriyeli çocukların ve iki dilli çocukların görünürlüğünü artırmak amaçlanmıştır. Anneleri cezaevinde olan çocuklar, ergen annelerin çocukları ve cinsel istismar mağduru çocuklar bu deneyimlerinin ağırlığı çerçevesinde psikolojik farklılıklar temel alınarak değerlendirilmiştir. Son olarak, mekânsal farklılıkların sosyal deneyimler açısından belirleyici olduğu savından yola çıkılarak kırsal kesimde çocukların yaşamına ve eğitimine yer verilmiştir. Fark edilmeyen çocukları farklılıklar penceresinden görünür kılan bu kitabın son bölümünde, araştırmacılara rehberlik edebilecek ve araştırmalarda çocuk katılımını vurgulayan çocuk dostu tekniklerden örnekler açıklanmıştır.

Fark Edilmeyen Çocuklar kitabı toplam 10 bölümden oluşmaktadır.

Kitabın ilk bölümü olan “Fark Edilmeyen Çocukların Dünyalarına Farklılıklar Penceresinden Bakış” ile yazar çocukların dünyalarına farklılıklar pencerinden nasıl bakabileceğimize ilişkin genel bir çerçeve çizmektedir. “Özel Gereksinimleri Olan Çocuklar” başlıklı ikinci bölüm, “Eşitsizlikler ve Ayrımcılıklar Sarmalında Romanlar ve Çocukları” başlıklı üçüncü bölüm, “Göç Sürecinde Suriyeli Çocukların Eğitim Yolculuğu” başlıklı dördüncü bölüm, “İki Dilli Çocukların Okulda Yaşadıkları Zorluklar” başlıklı beşinci bölüm, “Anneleri Cezaevinde Olan Çocuklar” başlıklı altıncı bölüm, “Ergen Anneler ve Çocuklarının Zamansız Hikâyeleri” başlıklı yedinci bölüm, “Cinsel İstismar Mağduru Çocuklar” başlıklı sekizinci bölüm, “Kırsal Bölgelerde Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını” başlıklı dokuzuncu bölüm ile ele alınan çocuk grubu ile ilgili alanyazında kullanılan temel kavramlar nelerdir? İlgili konuyu açıklayan modeller, kuramlar veya yaklaşımların tezleri nelerdir? Bu konuda ulusal ve uluslararası araştırmaların öne çıkan bulguları nelerdir? başta olmak üzere pek çok soruya yanıt verilmiştir. Ayrıca “Çocuklarla Bilimsel Araştırmalara Farklılıklar Penceresinden Bakış” başlıklı son bölüm ile araştırmacılara rehberlik edebilecek ve araştırmalarda çocuk katılımını vurgulayan çocuk dostu tekniklerden örnekler sunulmuştur.

Dili, dini, ırkı her ne olursa olsun tüm çocukları koşulsuz şartsız kapsayabildiğimiz bir eğitim ortamı oluşturmada kitabın alana katkı sunması dileği ile...

Tübitak Projesi

2023 yılı 1. döneminde "1001-Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı" kapsamında 223K235 numaralı "Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Yapılan İlkokul Sınıflarında Bir Davranışsal Müdahale: Classdojo ile Uygulanan İyi Davranış Oyunu" başlıklı proje kabul edilmiştir.

Yürütücü Gazi Üniversitesinden Doç. Dr. Eylem Dayı.

Araştırmacılar:

Eskişehir Osmangazi Üniversitesinden Prof. Dr. Nevin Güner,

Gazi Üniversitesinden Doç. Dr. Arzu Doğanay Bilgi,

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinden Doç. Dr. Çetin Toraman

ve Dr. Hasan Köse.

Doktora Tez Savunması

Bölümümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nevin Güner'in doktora öğrencisi Yeliz YEKTA "Özel gereksinimli çocuğu olan annelere çevrim içi bug in ear (bie) teknolojisi ile sunulan koçluğun çocukların ev içi becerilerini kazanmasına etkisi" konulu tezini savunarak Özel Eğitim alanında Doktor unvanını almıştır. Hocamızı ve öğrencisini tebrik ediyoruz.

Doktora Tez Savunması

Bölümümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nevin Güner'in doktora öğrencisi Hasan KÖSE "OSB olan çocuklara işitsel-görsel koşullu ayırt etme öğretiminde resimli kartlar ile artırılmış gerçeklik kullanımının karşılaştırılması" konulu tezini savunarak Özel Eğitim alanında Doktor unvanını almıştır. Hocamızı ve öğrencisini tebrik ediyoruz.

Kongre Katılımı

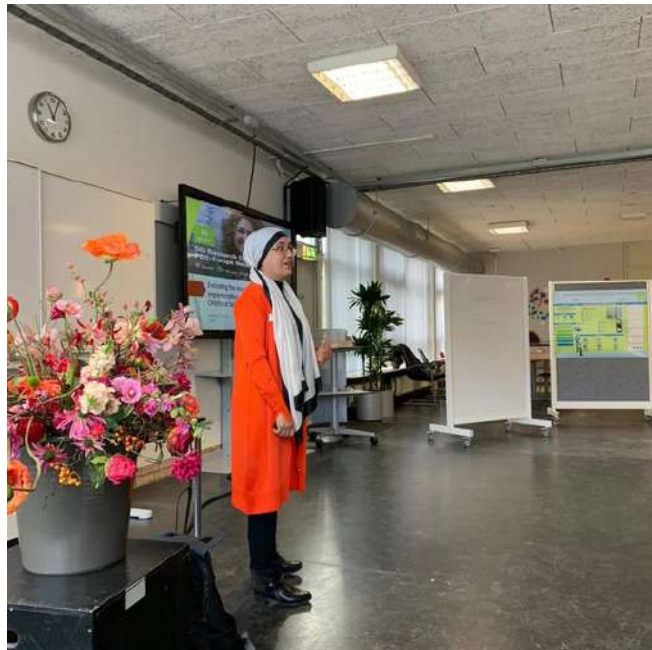
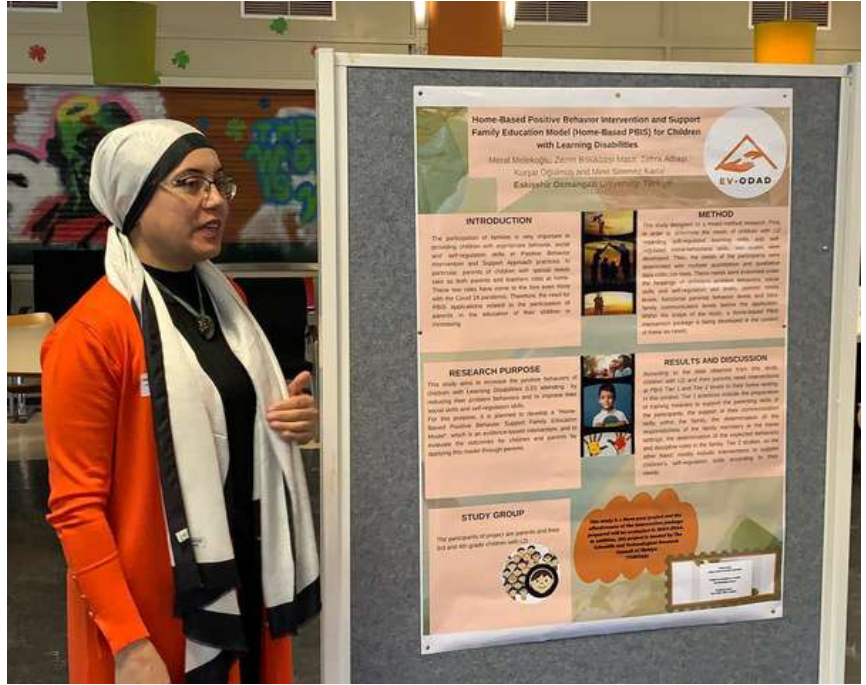
1-3 Kasım 2023 tarihleri arasında Odlar Yurdu Üniversitesi, Bakü, Azerbaycan'da düzenlenen 9. ULUSLARARASI ASYA MODERN BİLİMLER KONGRESİ'nde "Being a Parent of a Special Needs Child in a Temporary Accommodation for Migrants" ve "Inclusion in Türkiye and Hungary from the Salamanca Statement to Today: Policies and Statistics" adlı çalışmaların sözlü sunumları Prof. Dr. Nevin Güner tarafından gerçekleştirildi."

Kongre Katılım

14-16 Kasım 2023 tarihleri arasında Windesheim Üniversitesi, Zwolle, Hollanda'da 3. Uluslararası Avrupa Olumlu Davranış Desteği Kongresinde "Evaluating the Implementation and Outcomes of PBIS in an Early Childhood Setting in Türkiye: A Case Study (Türkiye'de bir anaokulunda uygulanmakta olan Olumlu Davranış Desteği Uygulamalarının ve Çıktılarının Değerlendirilmesi)" adlı çalışma sözlü bildiri olarak, TÜBİTAK tarafından desteklenmekte olan "Home-Based Positive Behavior Intervention and Support Family Education Model (Home-Based PBIS) for Children with Learning Disabilities (Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklara Yönelik Aileleri Aracılıyla Sunulan Ev-Temelli Olumlu Davranış Müdahale ve Desteği Aile Eğitim Modeli (Ev-ODAD): İlk Bulgular" adlı çalışma poster bildirisi olarak bölümümüz Zihin Engelliler Anabilim Dalı Öğretim üyelerinden Dr. Öğr.Üyesi Meral MELEKOĞLU tarafından sunulmuştur.

TED Eğitim

Bölümümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nevin Güner ile öğrencileri Dr. Hasan Köse, Öğr. Gör. Gökhan İnce ve Arş. Gör. Abdulkadir KOCAOĞLU tarafından TED Karabük Koleji'nde "Etkili Sınıf ve Davranış Yönetimi" konulu seminer verilmiştir.

Öğretmen Eğitimi Semineri:
Etkili Sınıf ve Davranış Yönetimi
02 Eylül 2023 Cumartesi

Prof. Dr. Nevin GÜNER Dr. Hasan KÖSE

Öğretim Görevlisi Gökhan İNCE Araştırma Görevlisi Abdulkadir KOCAOĞLU

59.yıl

24 Kasım Öğretmenler Günü Etkinliđi

Bölümümüz öğretim elemanları 24 Kasım Öğretmenler gününü kutlamak için akşam yemeğinde bir araya gelmişlerdir. Tüm öğretmenlerimizin öğretmenler gününü kutlarız.

DÜĞÜN

Bölümümüz öğretim elemanlarından Arş. Gör. Elif Tunçel'in düğünü davetliler ve bölümümüz öğretim elemanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Genç çiftimiz Elif ve eşi Emre'ye bir ömür boyu mutluluklar diliyoruz.

Hazırlayanlar

Konuk Yazar: Suriyeli Göçmen Özel Gereksinimli Çocuklar

Arş. Gör. Abdulkadir KOCAOĞLU, Trabzon Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü

Araştırma Köşesi

Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı

Kitap Önerisi

Dr. Öğr. Üyesi Gözde TOMRİS, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı

Etkinlikler

Dr. Öğr. Üyesi Turgut BAHÇALI, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı

Sayı Editörü

Prof. Dr. Nevin GÜNER, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı

Tasarım ve Dizgi

Dr. Öğr. Üyesi Turgut BAHÇALI, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
Meşelik Kampüsü
Büyükdere Mah. 26040
Odunpazarı-Eskişehir/TÜRKİYE

Telefon: +90 222 239 37 50
Bölüm Başkanlığı: 6820
Bölüm Sekreterliği: 6821
E-mail : ozelegitim@ogu.edu.tr